

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та планування бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ М.Д. Балджи
“ ____ ” _____ 2016 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)»
за програмою «Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему:
«Економічне обґрунтування диверсифікації діяльності підприємства (на прикладі ДП «Куліндоровський комбінат хлібопродуктів»)»

Виконавець
студентка ЦЗФН
Петрушенко Катерина Ігорівна

Науковий керівник
к.е.н., доцент
Маркітан О.С.

ОДЕСА – 2017

АНОТАЦІЯ

дипломної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра
Петрушенко Катерина Ігорівна
«Економічне обґрунтування диверсифікації діяльності підприємства (на
прикладі ДП «Куліндоровський комбінат хлібопродуктів»)
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2017 рік

Дипломна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження виступає процес диверсифікації діяльності підприємства ДП «Куліндоровський комбінат хлібопродуктів».

У роботі розглядаються методи обґрунтування економічної доцільності диверсифікації діяльності підприємства. Проведено аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства. Проаналізовано конкурентне середовище на ринку борошна. Визначено необхідність диверсифікації діяльності підприємства. Запропоновано проект диверсифікації виробничих потужностей. Розраховано інвестиційні та операційні витрати. Проведено оцінку економічної ефективності проекту. Проаналізовано можливі ризики та запропоновано заходи щодо їхньої мінімізації.

Ключові слова:

Диверсифікація, ринок борошна, виробничі потужності, проект, календарний план, операційний план, ефективність.

ANNOTATION

Final work for obtaining a master's degree education

Petrushenko Catherine I.

"The economic rationale of diversification of the company (on the example of SE "Kulindorovski bakery")

Odessa National University of Economics

Odessa, 2017

The graduate work consists of three chapters. The object of research is the process of diversification of the enterprise SE "Kulindorovski bakery."

In the work is considered mechanisms diversification of the company. The analysis of financial and business enterprises. The analyzes the competitive environment in the market of flour. The necessity of diversification of the company. Is proposed the project of diversification production capacities. Were calculated the investment and operational costs. Were calculated the economic efficiency of the project. . The analysis of possible risks and propose measures for their minimization.

Keywords:

Diversification, market of flour, production facilities, project, schedule, operational plan, efficiency.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1 Поняття та необхідність диверсифікації як напрямку розвитку підприємства.....	7
1.2 Види стратегій диверсифікації діяльності підприємства	17
1.3 Особливості бізнесу в сфері виробництва борошна.....	27
РОЗДІЛ 2. ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМКУ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1 Характеристика та аналіз фінансово-господарської діяльності ДП «Куліндоровський КХП».....	37
2.2 Аналіз та тенденції розвитку ринку борошна	51
2.3 Вибір напрямку диверсифікації діяльності підприємства.....	61
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ	
3.1 Розробка інвестиційного та операційного планів проекту.....	67
3.2 Розрахунки показників ефективності проекту.....	71
3.1 Аналіз ризиків реалізації проекту та можливість їх зменшення	81
ВИСНОВКИ	87
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	91
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

Актуальність теми. Диверсифікація – це порівняно нове явище, викликане до життя необхідністю пристосування підприємницьких структур до швидких змін споживчого ринку та посиленням конкурентної боротьби, і слугує інструментом використання переваг комбінування, проникнення в нові, більш прибуткові галузі.

Важливість диверсифікації на сьогоднішній час викликана тим, що існують підприємства, які мають у своєму розпорядженні великі обсяги капіталів, що одержуються в основних сферах бізнесу, а оскільки можливості подальшої експансії в них дуже обмежені, диверсифікація представляється найбільш придатним шляхом для інвестиції капіталів і зменшення ступеня ризику.

Як і будь-який інший творчий процес, обґрунтування проектів диверсифікації неможливо втиснути в рамки визначеної схеми. Наскільки відрізняються між собою реальні сфери бізнесу, настільки і різноманітні інвестиційні проекти. Таким чином, якщо намагатися впроваджувати проект за якимось поширеним шаблоном, то, швидше за все, у ньому не знайдеться місце для самого головного - основної комерційної ідеї, у якій інвестори готові вкласти капітал [22, с.109]. Тому вирішальними при обґрунтування інвестиційних проектів стають процеси планування.

Становлення України на шлях ринкових відносин докорінно змінює мету і завдання сільськогосподарського виробництва. Якщо в умовах планової економіки основною метою виробництва було виконання плану, то у ринковій — одержання максимального прибутку. Тому виробництво продукції орієнтується на ринок – на задоволення потреб споживачів та одержання максимального прибутку.

Являючись одним з найбільших у світі виробником зернових культур і, зокрема, пшениці, Україна має великий потенціал розвитку агропромислового комплексу. Але щоб реалізувати цей потенціал необхідні

вагомі інвестиції як в області розвитку сировинної бази, так і в переробці сільськогосподарської продукції.

Якщо аналізувати діяльність підприємств з виробництва борошна, необхідно встановлювати з одного боку, наскільки їх потужність дозволяє своєчасно переробляти сільськогосподарську сировину господарств, що входять в зону їх обслуговування, з іншого — ритмічність надходження сировини. Тому дослідження в напрямку розширення виробничих потужностей з виробництва борошна є досить актуальною проблемою як на національному рівні, так і рівні окремих підприємств агропромислового комплексу.

Мета дипломної роботи. Основною метою дипломної роботи є обґрунтування доцільності реалізації проекту диверсифікації з розширення потужностей виробництва борошна.

Завданнями дипломної роботи є:

- визначити поняття та необхідність диверсифікації як напрямку розвитку підприємства;
- розглянути особливості бізнесу в сфері виробництва борошна;
- провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства;
- виявити недоліки і можливі резерви підвищення ефективності діяльності «ККХП»;
- провести аналіз та виявити тенденції розвитку ринку борошна;
- зробити розрахунки показників ефективності проекту;
- провести аналіз ризиків реалізації проекту та можливість їх зменшення.

Предметом дослідження. Предметом дослідження є методологічні аспекти диверсифікації діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження виступає процес диверсифікації діяльності підприємства ДП «Куліндоровський комбінат хлібопродуктів».

Методи дослідження. Серед методів дослідження нами були вибраний горизонтальний і порівняльний аналіз різних інвестиційних проектів у сфері

виробництва хлібопродуктів. Використано методи аналізу й синтезу, угруповань і інші статистичні методи. Застосовано методи фінансового аналізу господарської діяльності та аналізу ефективності підприємницьких проектів. Для розрахунку показників будуть використані програми „Project Expert” і „Exel”.

Інформаційна база дослідження. У якості інформаційної бази дослідження використовувалися літературні джерела спеціалістів в галузі обґрунтування інвестиційних проектів як Балабанова І.Т., Бланк І.А., Ван Хорна, Карпова В.А., Ковмана А., Маркітана О.С., Норткотта Д., Севастьянова П.В. аналітична інформація діяльності ДП «Куліндоровський комбінат хлібопродуктів», а також статистичні данні стану ринку борошна, власні розрахунки показників ефективності проектів. Застосовано матеріали маркетингових досліджень, проведених незалежними консалтинговими фірмами щодо ситуації на ринку борошна та технологічних можливостей підвищення виробничих потужностей підприємства.

За результатами дослідження була опублікована стаття «Проблеми розвитку ринку борошна в Україні» в збірнику ФЕУП № 25.

ВИСНОВКИ

На основі розгляду теоретичних питань інвестиційної діяльності в галузі диверсифікації з ціллю розширення виробничих потужностей і досліджень практичних аспектів її здійснення на прикладі ДП «Куліндоровський КХП», в роботі були сформульовані наступні висновки і пропозиції:

1. Проведений аналіз показав що, обсяги виробництва в періоді, що аналізується, знаходилися приблизно на однаковому рівні. Це пов'язано з тим, що основним обмеженням для виробництва в даному випадку є сировина. Тобто коливання обсягів виробництва і продажу залежить від погодних умов, які впливають на обсяги виробництва основних сільськогосподарських культур. Крім того, основна продукція підприємства знаходиться в групі товарів, які підлягають ціновому регулюванню з боку держави. У зв'язку з цим, ціновий фактор росту обсягу продажу на підприємстві не є впливовим.
2. Обсяги виробництва в періоді, що аналізується, зросли приблизно на 7%, але враховуючи те, що за даній період індекс інфляції в Україні склав 1,483, даний результат не можна вважати позитивним.
3. Проведений аналіз свідчить про те, що, хоча показники діяльності підприємства вказують на значне падіння товарообігу у порівняльних цінах та низький рівень рентабельності, у фінансовому становищі положення залишається досить стабільним. Це можна пояснити наступними причинами:
  - На підприємстві до 2013 року були створені певні резерви власних обігових коштів за рахунок нерозподіленого прибутку. Але цей резерв може швидко вичерпався. Так за період, що аналізується, нерозподілений прибуток за даними балансу зменшився на 387 тис. грн., чи на 54%.

- Дані балансу, які були взяті для аналізу, представлені на кінець року, а як відомо 3-й та 4-й квартали є найбільш прибутковими і характеризуються найвищим рівнем завантаження потужностей. У зв'язку з цим отримані високі показники платоспроможності на кінець року не точно відображають реальний фінансовий стан підприємства
- 4. Основним висновком з проведеного аналізу є необхідність здійснення диверсифікації постачань сировини. З можливих варіантів здійснення диверсифікації найбільш доцільним вважається продуктова спеціалізація в напрямку поглиблення рівня переробки продукції власного виготовлення, а саме борошна.
- 5. Згідно виробничого плану загальний обсяг продажу комплексу з виробництва борошна складе більше ніж 10,4 млн. грн. і цей напрямок займе найбільшу питому вагу в виробництві продукції підприємства.
- 6. Цінове регулювання борошна з метою недопущення росту цін на хліб призводить до того, що ріст витрат випереджає обсяг реалізації продукції. Так, якщо ріс обсягу реалізації у порівнянні з 2013 роком склав лише 1%, то ріст собівартості 4,1%. В цих умовах підприємству необхідно направляти свої зусилля на пошук можливостей для зниження собівартості. За період, що аналізується, в цьому напрямку були досягнуті вагомі результати в зниженні адміністративних та операційних витрат. Так адміністративні витрати знизилися на 700 тис. грн. (14,6%), а операційні на 200 тис. грн. (16,7%). Тобто основною проблемою, яка стоїть перед підприємством полягає в нарощенні виробничих потужностей.
- 7. Проведений аналіз ситуації на ринку показав, що для розширення виробничих потужностей на діючому підприємстві є ряд істотних обмежень. Перш за все вони пов'язані з наступними маркетинговими факторами: 1) Багатьом виробникам пшениці не вігодно постачати зерно на «ККХП» в наслідок значному розміру витрат на транспорт та послуг елеватору. 2) при значних поставках дрібними партіями значно

підвищуються втрати врожаю, що також підвищує собівартість готової продукції. 3) Хоча потужності елеватору дозволяють переробити річний обсяг виробництва, вони не можуть використовуватися рівномірно, в наслідок чого не завжди можна задовольнити вимоги постачальників в термінах. 4) Існуюча регуляторна політика вимагає від «ККХП» більш жорстко підходити до цін на сировину, що не завжди задовольняє дрібних постачальників.

8. Дані обставини призводять до висновку, що можливим напрямком інвестицій, спрямованих на ріст виробничих потужностей знаходиться на шляху приближення виробництва борошна до дрібних сільськогосподарських виробників. Це передбачається досягти через інвестування в малі млинні комплекси поблизу КСП, які спеціалізуються на виробництві пшениці. Ці млини з потужністю 10 – 20 тон на добу будуть переробляти пшеницю на борошно, яке буде розподілятися між «ККХП» і КСП в залежності від внеску в створення цього виробничого підрозділу.
9. Реалізація ідеї інвестиційного проекту дозволить: 1) підвищити виробничу потужність «ККХП» приблизно на 25 тис. тон борошна, або на 7,5%. 2) знизити собівартість борошна на додаткових потужностях на 12% 3) досягти ритмічну роботу елеватора «ККХП»
10. Основними доводами вибору такого напрямку є:
  - Достатність сировинної бази в наслідок спеціалізації КСП на вирощуванні продовольчої пшениці.
  - Можливість зменшення собівартості в наслідок максимального приближення до сировинної бази. Це дозволить знизити, за нашими оцінками, собівартість борошна за рахунок усунення втрат під час перевезення та транспортних витрат не менш ніж на 25 – 30 грн. в розрахунок на 1 тону.

- Переробка пшениці на борошно дозволить усунути необхідність зберігання зерна на елеваторах, а витрати за тією статтею склали в 2017 році понад 280 тис. грн..
- Поглиблення переробки дозволить підвищити доходність продажу на 1200 грн. в розрахунку на 1т пшениці, тобто більше ніж в 2 рази у порівнянні з її нинішньої оптовою ціною, що дозволить значно покращити фінансове становище підприємства.

11. В ході досліджень були визначені основні параметри проекту: розмір інвестиційних витрат, калькуляція прямих витрат на одиницю продукції, та обсяг загальних витрат. Ці дані послужили базою для розрахунків фінансово-економічних показників проекту із використанням програмного продукту Project Expert

12. Аналіз проекту засвідчив про його високу ефективність. Показники ефективності, які наведені в додатку Г, свідчать про високу ефективність вкладень. В цілому вони призведуть до значного покращення фінансових показників діяльності «ККХП». Так к завершенню 4-го року реалізації проекту, «ККХП» отримую додатково 12,5 млн. грн. обігового капіталу в розрахунку на один млин, що значно позначиться на рості показників ліквідності, активності та фінансової незалежності. Необхідно також звернути увагу на високі значення показників рентабельності по валовому, операційному і чистому прибутку. Вони знаходяться на рівні 62 – 86%, що є високим показником для інвестиційних проектів.

13. Високі значення окремих показників ефективності визначили і відповідний рівень інтегральних показників ефективності проекту в цілому. Так дисконтований період окупності склав 8 місяців, а індекс прибутковості 14,06, що свідчить про доцільність реалізації проекту та його високу ефективність.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Александров С. С. Стратегия диверсификации производства как основное направление стратегического развития предприятия / С. С. Александров // Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери: мат-ли міжн. наук.-теор. конф. молодих вчених і студентів. – Донецьк : ДонНТУ, 2004. – С. 75–79.
2. Алексійчук В.М. Організація інформаційно-консультаційного забезпечення АПК України / В.М. Алексійчук, М.І. Асаула, Н.П. Брязгун, М.П. Вітковський, М.Я. Дем'яненко. — К., 2003. — 437 с.
3. Аналіз ринку зерна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marketing.vc/>
4. Бойко В. І. Ринок зерна України // Економіка АПК. - 2009. - № 1. - С. 103-105.
5. Борисова В.А. Диверсифікація сільськогосподарського виробництва фермерських господарств: Моногр. / В.А. Борисова, Н.Г. Маслак, М.Х. Корецький. — Суми: Довкілля, 2012. — 202 с.
6. Борщевский П.П. Пищевая промышленность Украины: современные тенденции и перспективы развития / П.П. Борщевский, Н.П. Сычевский, В.Л. Троян // Экономика Украины. – 2003. – № 8. – С. 45–49.
7. Бочаров В. В. Методы финансирования инвестиционной деятельности предприятий. – М.: Финансы и статистика, 1998.
8. Богуславський Є. І. Алгоритм підготовки проведення диверсифікації на підприємстві / Є. І. Богуславський // Науковий журнал «Економіка розвитку». – Х. : ХНЕУ, 2012. – № 4 (64). – С. 59–63.
9. Богуславський Є. І. Стратегія диверсифікації: вибір моменту старту / Є. І. Богуславський, Ю. С. Шибалкіна // Научный журнал «Социальная экономика». Выпуск 2 (апрель-июнь). – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразина, 2009. – С. 182–188.

10. Владимірова І. Г. Злиття і поглинання компаній. [Електронний ресурс] / І. Г. Владимірова. – Режим доступу : http://www.mer-acq.com/sliyn_e_poglasen.htm.
11. Васильківський Д.М. Стратегічне управління підприємством в умовах ринкових відносин// Вісник Технологічного університету Поділля. Соціально-гуманітарні науки.- 2001.- №6.- С.81-83.
12. Гришко В.А. Промислово-фінансова диверсифікація в розвитку підприємств : Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. 08.06.01. / Київ. нац. екон. ун-т. — К., 1999. — 16 с.
13. Державна підтримка агросфери: еволюція, проблеми: монографія / О.М. Бородіна, М.Г. Бетлій, Н.М. Головченко, С.В. Киристюк, О.В. Михайленко; ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України. — К., 2008. — 264 с.
14. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. №1158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1158-2007-%EF>
15. Дмитренко А. Хлебный демпинг : Рынок внутренних цен зерна на грани обвала // Кієвській телеграфъ. - 2008. - 24 сент.-30 сент. - С. 7.
16. Дмитрук Б. Л. Про реформування інфраструктури ринку зерна // Економіка АПК. - 2008. - № 5. - С. 60-62.
17. Державне управління: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко; За ред. А.Ф. Мельник. — К.: Знання-Прес, 2003. — 343 с.
18. Єрмошенко, Микола Миколайович. Аналіз і оцінка інвестиційних проектів : Навч. посіб. / Єрмошенко М.М., Плужников І.О.; Нац. акад. упр. — [2-е вид.] — К., 2006. — 155 с.
19. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» від 22.09.2011 р. № 2063-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

20. Закон України «Про зайнятість населення» від 01.01. 2013 р. № 1271-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
21. Иваськив В. Зерновой рынок Украины не готов к изобилию /Иваськив В.// Власть и политика. - 2011. - 21-27 сент. - С. 3-5.
22. Карпов В.А. Прогнозування кон'юнктури ринку/ В.А. Карпов, В.Р. Кучеренко. – К.: Знання, 2003.-167с.
23. Калюжна О. В. Формування ринку зерна на Півдні України // Вісн. аграрної науки Причорномор'я: Наук. журн. - Миколаїв, 1999. - Вип. 1 (6). - С. 25-27.
24. Катан Л.І. Аграрний бізнес: навч. посіб. / Л.І. Катан, О.В. Пирог, І.В. Тараненко, І.А. Воловик, Н.В. Бондарчук, Н.П. Дуброва, Р.М. Безус, Д.Ю. Ляшко, О.В. Дашевська, О.Ю. Красовська; Дніпропетр. держ. аграр. ун-т, Дніпропетр. ун-т економіки та права. — Д., 2009. — 236 с.
25. Кірпаль З.П. Нові напрями інформаційного забезпечення аграрної науки і виробництва / З.П. Кірпаль, О.О. Черниш, А.С. Білоцерківська, Л.Л. Ткач // Сучасний стан та перспективи наукового реферування: матеріали міжнар. семінару-практикуму, присвяч. 10-річчю вид. реферат. журн. "АПК України", 29 трав. 2009 р., Київ . — К., 2009. — С. 81-84.
26. Колупаева И.В. Оценка инвестиционного климата регионов Украины / И.В. Колупаева // Вч. зап. Харк. гуманіт. ін-ту "Нар. укр. акад.". — 2012. — Т. 8 — С. 584-587.
27. Концепція Державної цільової економічної програми впровадження в агропромисловому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період до 2016 року від 23 грудня 2009 р. № 1650-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1650-2009-%F0>
28. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки від 29 вересня 2010 р. №1900-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1900-2010-%F0>

29. Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року від 3 лютого 2010 р. № 121-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=121-2010-%F0>
30. Корінько М.Д. Диверсифікація в історії економічної думки / Корінько М.Д. //Актуальні проблеми економіки, 2003.-№1(19) .- С.2-5
31. Кропивко М. Екологічна диверсифікація використання сільськогосподарських земель в Україні / М. Кропивко, О. Ковальова // Економіка України. — 2010. — N 7. — С. 78-85.
32. Курило Л. І. Ефективність зернового поля // Економіка АПК. Міжнар. наук.-виробн. журн. - 2008. - № 9 (47). - С. 48-51.
33. Кунц Р. Стратегия диверсификации и успех предприятия / Р. Кунц // Проблемы теории и практики управления. – 1994. – №1. – С. 96 – 100.
34. Мармуль, Лариса Олександрівна. Механізм формування диверсифікаційної політики підприємства в умовах трансформаційної економіки. — К.: ННЦ «Ін-т аграр. економіки», 2006. — 195с/
35. Мірошніченко І.В. Напрями активізації і перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності в агропромисловому комплексі України / І.В. Мірошніченко // Актуал. пробл. економіки . — 2010. — N 3. — С. 76-84.
36. Моляка О.І. Інвестиційні проекти : Учб. посіб. / Міжгалуз. ін-т упр.; [Наук. ред. Погорельцев В.Н.] — К.: [ТОВ «Дот ЛТД»], 2002. — 50 с.
37. Матвійчук А.В. Економічні ризики в інвестиційній діяльності / Матвійчук Андрій Вікторович. — Вінниця: Універсум-Вінниця, 2005. — 202с.
38. Мельник Н.Б. Цілі диверсифікації виробництва в сільському господарстві на пореформеному етапі його розвитку/ Н.В.Мельник // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2011.- №4 (2).- С. 32-34
39. Немченко Г. Диверсификация производства : цели и направления деятельности. / [Асташкина И., Донецкая С., Дьяконов К., Немченко Г.]. – 2003. – №5. – 44 с.

40. Осадник В. Значение интеграции рыночного и ресурсного подходов для стратегического управления предприятием [Электронный ресурс] / В. Осадник. – Режим доступа : http://vasilievaa.narod.ru/ptpu/13_4_01.htm.
41. Осташко Т.О. Сільське господарство України в умовах СОТ: аналітичні передбачення і практичні очікування / Т.О. Осташко // Економіка і прогнозування. — 2005. — N 3. — С. 41-54.
42. Офіційний веб – сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
43. Побережна А. А. Розвиток світового виробництва і ринку кормового зерна // Економіка АПК. - 2010. - № 9. - С. 88-90.
44. Постанова Кабінету Міністрів. Про подальший розвиток ринку зерна в Україні: Постанова... 24 верес. 1997 р. № 1062 // Уряд. кур'єр. – 1997. - С. 7.
45. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні/ [В.Р.Кучеренко, А.В.Андрейченко, Л.М. Гейко та ін.; під науковим керівництвом і редакцією д.е.н., професора В.Р.Кучеренка]. – Одеса: Атлант, 2010. – 164с.
46. Підтримка аграрного сектора в системі державного регулювання економіки: навч. посіб. / Ред.: О. М Бородіна; Ю. М Лопатинська; Ін-т економіки та прогнозування НАН України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. — Чернівці, 2009. — 279 с.
47. Проблеми енергозабезпечення та енегозбереження в АПК України / Ред.: Д.І. Мазоренко. — Х., 2004. — 225 с.
48. Прокопенко К.О. Сільське господарство в макроекономічних показниках / К.О. Прокопенко // Економіка і прогнозування . — 2011. — N 3. — С. 123-139.
49. Рыбчинский Р. Куда движется украинский рынок муки и круп / Р. Рыбчинский /Эксклюзивные технологии. - № 6. – 2009. – с. 28-31.
50. Саблук П. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / П. Саблук // Економіка України. — 2008. — N 12. — С. 4-18.

51. Саблук П. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє. Т. 3 / П. Саблук. – К., 2001. – С. 170.
52. Саблук П. Т. Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті / П. Т. Саблук // Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 638 с.
53. Степаненко Н.І. Диверсифікація діяльності підприємств аграрного сервісу: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / Н.І. Степаненко; Житомир. нац. агрокол. ун-т. — Житомир, 2008. — 20 с.
54. Слободян В.Л. Формування тенденцій розвитку інвестиційного середовища в сільському господарстві України / В.Л. Слободян // Наук. вісн. Нац. аграр. ун-ту. — 2011. — Вип. 44. — С. 129-131.
55. Соловійов В.П. Організаційно-технологічний ризик в процесі реформування та інноваційного розвитку агропромислового комплексу України / В.П. Соловійов, П.П. Охримчук, Л.В. Галенко, А.І. Войтович // Наука та наукознавство . — 2009. — N 4. — С. 54-64.
56. Ткаченко Н. М. Проблеми розвитку АПК в умовах вступу України до СОТ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/oif_apk/2009_1/23_Tkach.pdf
57. Уркевич В.Ю. Про трудові правовідносини в сільськогосподарських підприємствах / В.Ю. Уркевич// Наука і життя: українські тенденції. К.: ТОВ «МЕКАНОМ», 2005.- С. 61-63.
58. Чланчук В. С., Колесов О. С. Формування ринку зерна та продуктів його переробки // Економіка АПК. - 2010. - № 10. - С. 74-77.
59. Чеботарьов В. А. Інноваційна трансформація структури АПК як сутнісна ознака аграрної (аграрно-продовольчої) доктрини / В. А. Чеботарьов // Економіка АПК. – 2004. – № 8. – С. 31-37.
60. Царенко О.М. Еколого-економічні проблеми розвитку агропромислового виробництва / О.М. Царенко; Сум. держ. аграр. ун-т. — К.: Вища школа, 1998. — 294 с.

61. Цогла О. О. Переваги та недоліки стратегії диверсифікації діяльності підприємства / Цогла О. О. //Актуальні проблеми економіки. - 2007. - № 5. - С. 148 - 152.
62. Шарко О.О. Види та напрями диверсифікації діяльності підприємств / О. О. Шарко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. № 10(128) - 2008. – 190 с.
63. Шепета М. Диверсификация : PRO et CONTRA / Шепета М. //Антикризисный менеджмент.-К., 2013.-№ 9 .- С.7-11.
64. Шлапак В. О. Аспекти інноваційного розвитку сільського господарства України / В. О. Шлапак // Економіка АПК. – 2004. – № 6. – С.
65. Янків М.Д. Організаційно-економічні механізми розвитку і функціонування АПК України / М.Д. Янків. — Л.: Коопосвіта, 2010. – 448 с.